

Lucas, Beyle

ERLAND BERGH

FÖDD 22/8 1878 - DÖD 12/3 1943

Det var en stor och reslig fura i bergsmännens skog som föll, då gillesbrodern, disponenten ERLAND BERGH, tidigt på morgonen den 12 mars lade ned sin vandringsstav och gick över gränsen till det land från vilket ingen återvänder. Han fick en god mans lyckliga död, ty det förunnades honom att med obrutna krafter fylla sitt värv även den sista arbetsdagen, och då han på kvällen efter väl förrättat arbete lade sig till vila, anade han icke, att han den natten omärkligt skulle kallas in i den eviga vilan. Därmed ändades en märkelig bruksmannabana.

Disponent Carl Erland Bergh föddes den 22 augusti 1878 i Dalkarlslytte Bruk i Lindes bergsförsamling. Han var son till järnvägaren i masugnen Karl Erik Persson och hans hustru Johanna Lovisa Andersson och vad var naturligare än att han följde den sed vid våra bruk som sen urgammal tid bjuder, att sönerna skola träda in i järnhanteringen så fort de slutat sin folkskola. Denna arbetsföljd genom generationer har vid våra järnbruk varit särskilt utpräglad och har säkerligen för hanteringen varit av mycket stor betydelse. Den har skapat en särskild anda bland järnets män, en sådan känsla av samhörighet med hanteringen, som ej kan spåras inom andra industrigrenar, och vilket för järnhanteringen såsom sådan betytt så mycket genom seklerna och ännu är så betydelsefull.

Efter ett par års arbete å Dalkarlslytte Bruk och sedan han seglat som skeppspojke med Abraham Rydberg tjänstgjorde han såsom kemist vid hyttan åren 1898—1900. Som sådan väcktes hans intresse för mera teoretiska kunskaper, och han genomgick därför Falu Bergsskola år 1900—1901. Efter ett års vistelse i Ludvika som kemist och bitr. ingenjör hos Ludvika Bruksägare kom han 1902

till den plats, Långshyttan, där han sedan skulle nedlägga sitt livs gärning. Han kom direkt in i en typisk bruksmiljö. Klosters Aktiebolag, som då hade Stjernsund såsom huvudbruk, räknade sitt ursprung såsom järnbruksföretag redan från 1400-talet och under de gångna seklerna hade många märkliga män arbetat där. Jag erinrar endast om Polhem, som här gjorde många av sina berömda uppfinningar, och om vars verksamhet mycket spåras och omvittnas än i denna dag. Brukspatronerna i Stjernsund gävo vederbörlig glans åt det hela, och folket i bygden följde med aldrig svikande intresse allt som rörde brukspatronfamiljernas liv och leverne, gladdes med dem vid lyckliga tilldragelser och tillfällen och sörjde med dem vid icke få gånger då kriser, död eller annat förde dem i sorg eller svårigheter. Bergh kom till denna, genom sekler så patriarkaliskt styrda bygd, vid en brytningstid mellan nytt och gammalt. Han hann av det gamla hämta allt det goda. Så fick han en utpräglat patriarkalisk läggning, som senare blev så utmärkande för hans gärning men icke kunde förkväva den nya tidens krav och idéer. Påverkad av de senare gjorde han 1904 en studieresa till Tyskland och Österrike. Det var säkerligen under denna vistelse i Tyskland som hans stora sympati för detta land och detta folk grundlades. Den blev bestående genom alla de kriser och skiftande öden som landet genomgick och oberoende av de växlande regimerna. Han förvärvade också där nere många vänner för livet, vänner som uppskattade hans glada och goda gemyt, men framförallt att hans vänskap bestod i med- och motgång.

År 1905 återfinna vi honom som ingenjör i Långshyttan, och han blev följande år överingenjör. Sedan dess låg på honom i främsta rummet ansvaret för utvecklingen av industrin därstädes. Han fullföljde med seg energi sin tankegång att göra Långshyttan till ett modernt järnverk och att så småningom dit koncentrera hela den järn- och stål rörelse som beöfvs av Klosters Aktiebolag. Han nådde målet, mer fullständigt än vad han kanske vågade hoppas, men innan dess fick han vara med om många kriser, växlande regimer och skakningar för det gamla företaget, som han tjänade, och som han omfattade med sådan kärlek och sådant intresse. Då Klosters AB:s järnverksrörelse övertogs av Fagersta Bruk, blev han platschef för Klostersverken. Såsom sådan nedlade han ett ytterst intresserat och energiskt arbete för att modernisera anläggningarna och utvidga tillverkningen, och det var icke utan stolthet som han de

senare åren kunde konstatera, att han lyckats i sin strävan. En sak är viss: utan en man i spetsen med Erland Berghs sega och envisa natur och med hans stora kunnighet och skicklighet hade det ej lyckats. Han kunde därför med rätta vara stolt över sin frångång.

Bergh var i besittning av en utpräglad ledarbegåvning. Parad som den var med förmågan att vinna människor, att komma dem in på livet och få även eljest slutna och tillknäppta naturer att öppna sig, var det naturligt, att hans verksamhetsfält icke skulle inskränka sig till endast den industri han var satt att vårda och de människor som av densamma hade sin bärgning. Hans patriarkalism förenade sig på ett lyckligt sätt med den moderna åskådningen att industrin icke är eller får vara något självändamål. Han såg i den ett medel för höjande av levnadsstandarden för de människor, som äro sysselsatta i industrin, en hävstång för samhällets och bygdens förkovran. Ingenting var därför naturligare än att han med intresse tog del uti allmänna angelägenheter, och hans initiativ och energiska arbete spårades bakom snart sagt varje betydelsefullt avgörande i orten. Han blev till slut något av en centrumpunkt inom sin bygd, en punkt kring vilken allt rörde sig och tillsynes var beroende av. Han kallades ibland också skämtsamt för »Husbykungen». Då han fördes till sin sista viloplats, på vårdagjämningens solstrålände dag, hade också bygdens befolkning mött upp i stora skaror, människor av olika åldrar, yrken och samhällsställning, som gripna och med tårdränkta ögon, bevittnade den avhållne chefens, ledarens och människans sista färd. De visste alla vad han betytt för dem, vad de mistat, och kunde icke fatta, att han så plötsligt lämnat det värv som de voro så vana att se honom ombestyras. Alla viskade de säkert, då de böjde sina huvuden, ett blygt tack och ett varmt farväl till honom. Han fick sannerligen en högtidlig och vacker jordafärd.¹

Minnesrunan skulle sakna något väsentligt om icke några ord skulle sägas om människan och vännen Erland Bergh intime. I vänners lag var han kvick och slagfärdig som få, hans ögon lyste av godhet och glädje, och han var en given medelpunkt på grund av sin humoristiska läggning. Den som skriver detta hade nöjet att ha honom som följeslagare på åtskilliga resor. Då fick han, som under vardagen sannerligen ej heller kunde räknas till de gamle, ynglinga-

¹ Bergh ingick år 1908 äktenskap med Anna Bergkvist och efterlämnade förutom maka sönerna bergsingenjör Folke Bergh, Långshyttan, jur. kand. Sigvard Bergh, Stockholm, och dottern Anna Hildegard Bergh.

sinnet åter och gladdes som ett barn åt de lustiga upptåg och äventyr som han gärna förde en in uti. Det var sannerligen icke tröttande att resa i hans sällskap, det var en vila och rekreation, även om sömnen oftast fattades!

Den ledarenatur Bergh var kombinerades på ett egendomligt sätt med en viss inre vekhet. Denna kom särskilt till synes då han ställdes inför dels någon annan människas personliga nöd och svårigheter, och dels, storsvensk som han var, inför någon högtidlighet av fosterländsk läggning. I förra fallet hjälpte han i tysthet och led med sina medmänniskor, och han var sannerligen långt mer förstående för de små i samhället än många av dem som tagit dessas talan på entreprenad. I det senare fallet kom det gärna en tår i hans ögon, och detta var särskilt fallet, när han talade om svenskarnas historia, vår storhetstid med de många krigiska bragderna. Så kände han till nästan varje plats i Tyskland som ännu minner om de våras kamp och strid därnere, och han ägnade alltid minnet av fädernas gärning en tyst minut, då tillfälle därtill gavs. Den store, starke, reslige mannen var aldrig så vek men heller aldrig så stolt som då!

Erland Bergh älskade naturen som få. Så vandrade han ofta ensam i de stora skogarna. Det var säkert den veka sidan av hans natur som tilltalades av skogens ensamhet och tystnad. Passionerad fiskare fann han säkert en vila i meditationerna kring metspöet och de andra fiskedonen. Han fick också sin viloplats så att han får se ut över de skogar och sjöar som han så intensivt älskat.

Jag saluterar härmed inför döden gillebrodern, människan och vännen Erland Bergh.

Sancte Örjens Gilles högtidsdag den 28 maj 1943.

Hj. Åselius.